

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"
Спеціальність 073 "Менеджмент"
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма "Менеджмент"

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри
Менеджменту, логістики та інновацій

Олена ЯСТРЕМСЬКА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри менеджменту, логістики та інновацій

Протокол № 1 від 25.08.2022 р.

Розробник(и):

Велика О.Ю., к.е.н., доц. кафедри менеджменту, логістики та інновацій

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» дозволяє сформувати знання щодо основ управління фінансовими ресурсами підприємства. Основним завданням вивчення навчальної дисципліни є поглиблення та систематизація знань щодо джерел фінансування діяльності підприємства, обґрунтованого вибору структури його капіталу, відстежування своєчасного надходження грошових коштів та оцінювання ефективності використання наявних у підприємства фінансових ресурсів.

Своєчасний моніторинг фінансового стану дозволить розробляти обґрунтовані управлінські рішення, які спрямовані на запобігання банкрутству підприємства та покращення показників його діяльності.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із теоретичними основами фінансового менеджменту, методичними підходами і практичними навичками щодо принципів, прийомів та методів фінансового управління підприємством, формування логіки прийняття управлінських рішень у сфері фінансової діяльності.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

ознайомлення з методологічними системами та інструментарієм фінансового менеджменту; засвоєння сучасних методів фінансового управління активами, капіталом, грошовими потоками підприємства;

розуміння фінансової інформації, вміння аналізувати фінансову звітність підприємства; оволодіння вміннями й навичками щодо проведення фінансового аналізу діяльності підприємства та прийняття за його результатами управлінських рішень;

засвоєння поняття вартості грошей у часі, вміння дисконтувати грошові потоки.

Предметом навчальної дисципліни є характеристики основних теоретичних концепцій та методології формування системи управління фінансовою діяльністю підприємством.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Екзамен

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
«Менеджмент організацій», «Економіка підприємства», «Фінанси», «Бухгалтерський облік»	«Управління інноваційними проектами», «Фінансові потоки в логістичних системах», дипломна робота магістра

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	РН1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах
СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	
ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	РН2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх

СК11. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення на основі кількісних і та якісних оцінок з використанням сучасних інформаційних систем і технологій за побудованими математичними моделями	вирішення
ЗК2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	РН3. Проектувати ефективні системи управління організаціями
СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію	
ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	РН11. Мати навички забезпечення особистого професійного розвитку та планування власного часу
СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації	
ЗК2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	РН13. Вміти планувати і використовувати інформаційне, математичне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу)
ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій	
СК3. Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту	
СК12. Здатність розробляти та застосовувати методи і технології логістичного управління організацією та комерціалізації інновацій	
ЗК2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	РН4. Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї
СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію	
ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	РН6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність
СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію	
ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	РН14. Застосовувати та створювати комплексні управлінські технології, методи й інструменти для ефективного та результативного управління
СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи фінансового менеджменту, фінансовий аналіз

Тема 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту

Поняття фінансового менеджменту. Етапи розвитку фінансового менеджменту як навчальної дисципліни. Принципи фінансового менеджменту. Основна мета фінансового менеджменту. Протиріччя максимізації прибутку як основної мети підприємства. Основні складові фінансового менеджменту. Задачі фінансового менеджменту. Класифікація функцій фінансового менеджменту. Основні специфічні функції фінансового менеджменту. Організаційна структура підприємства. Задачі фінансового відділу. Функції фінансового менеджера. Методи фінансового планування. Фінансова стратегія підприємства. Основні етапи процесу формування фінансової стратегії підприємства. Методи фінансового контролю.

Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту

Поняття інформаційної системи. Система показників, що формуються із зовнішніх джерел інформації. Система показників, що формуються із внутрішніх джерел. Сутність та види фінансової звітності підприємства. Структура балансового звіту вітчизняних підприємств. Зміст основних статей балансу. Недоліки використання даних балансового звіту для фінансового аналізу діяльності підприємства. Структура звіту про фінансові результати діяльності підприємства. Зміст основних статей звіту про фінансові результати. Особливості фінансової звітності зарубіжних підприємств.

Тема 3. Системи та методи фінансового аналізу

Поняття фінансового аналізу. Необхідність та наслідки фінансового аналізу. Основні системи й методи фінансового аналізу. Горизонтальний фінансовий аналіз та його види. Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз та його види. Використання результатів горизонтального і вертикального аналізу. Порівняльний фінансовий аналіз та його види. Сутність аналізу фінансових показників. Характеристика найбільш поширених груп аналітичних фінансових показників. Обмеження щодо застосування аналітичних фінансових показників. Етапи проведення експрес-діагностики. Алгоритм проведення фундаментального фінансового аналізу. Глушення результатів фінансового аналізу. Сутність інтегрального фінансового аналізу. Види інтегрального фінансового аналізу. Модель Дюпона. Матриця аналізу інтегрального результату фінансової діяльності підприємства.

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

Зміст, порядок розрахунку та нормативні значення показників, що використовуються для оцінки платоспроможності та для оцінки фінансової стійкості. Зміст та порядок розрахунку показників, що використовуються для оцінки ділової активності. Тривалість операційного та фінансового циклів підприємства. Зміст та порядок розрахунку показників, що використовуються для оцінки рентабельності. Зміст та порядок розрахунку показників, що використовуються для оцінки положення підприємства на ринку цінних паперів.

Змістовий модуль 2. Основні напрямки фінансового менеджменту

Тема 5. Управління оборотними активами підприємства

Класифікація активів підприємства. Етапи управління оборотними активами. Взаємозв'язок ліквідності та ефективності діяльності підприємства. Види стратегій фінансування оборотних активів. Сутність та етапи управління запасами. Сутність та етапи управління дебіторською

заборгованістю. Сутність та етапи управління грошовими активами. Система контролю за грошима підприємства.

Тема 6. Управління необоротними активами підприємства

Класифікація необоротних активів підприємства. Сутність та етапи управління необоротними активами. Формування управлінського рішення щодо оновлення необоротних активів. Критерій прийняття управлінського рішення щодо придбання або оренди основних фондів. Основні види лізингу. Недоліки та переваги використання лізингу.

Тема 7. Структура капіталу підприємства та оцінка його вартості

Кругообіг капіталу. Принципи формування капіталу підприємства. Особливості використання власного та позикового капіталу. Вартість окремих елементів капіталу підприємства. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу. Оптимізація структури капіталу підприємства. Сутність фінансового левериджу. Диференціал та плече фінансового левериджу. Фактори, що визначають формування структури капіталу.

Тема 8. Управління власним капіталом

Форми власного капіталу підприємства та основні джерела їх формування. Етапи формування власних фінансових ресурсів. Оптимізація співвідношення зовнішніх та внутрішніх джерел формування власного капіталу. Сутність дивідендної політики. Основні підходи щодо формування дивідендної політики. Сутність емісійної політики. Етапи емісійної політики. Вартість акцій.

Тема 9. Управління заборгованістю підприємства

Класифікація позикових коштів підприємства. Етапи управління залученням позикових коштів. Банківський та комерційний кредити. Внутрішня кредиторська заборгованість. Ефективне використання та своєчасне повернення кредитів.

Тема 10. Сутність банкрутства та принципи антикризового фінансового управління підприємством

Сутність банкрутства та основні його причини. Ліквідація, санація та реструктуризація. Сутність та процедура ліквідації підприємства. Послідовність задоволення фінансових вимог кредиторів. Етапи антикризового управління. Якісні та кількісні методи діагностики банкрутства. Методика Альтмана. Особливості вітчизняних методик.

Перелік практичних й лабораторних занять, питань та завдань до самостійної роботи студентів наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» для реалізації визначених компетентностей освітньої програми та активізації освітнього процесу на лекційних, практичних та лабораторних заняттях передбачено застосування таких методів навчання як: демонстрація ілюстративного матеріалу (теми 1-10), міні-лекції (теми 3, 10), робота в малих групах (теми 1, 8), дискусії (теми 1, 5-10), ділові ігри (тема 7), ситуаційні завдання (теми 5-9), моделювання професійних ситуацій (теми 5-10), робота з джерелами фінансової інформації (теми 2-4).

Під час проведення лекційних, практичних та лабораторних занять використовуються: проблемне викладання, пояснювально-ілюстративний та дослідницький методи викладання.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних та лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів. Максимальна сума за поточний контроль складає 60 балів. Мінімальна сума, що дозволяє здобувачу отримати допуск до підсумкового контролю (іспиту) – 35 балів.

Порядок проведення **поточного оцінювання** знань здобувачів відбувається під час практичних й лабораторних занять та виконання завдань.

Лекції: обов'язково для допуску на іспит необхідно мати повний конспект лекцій.

Практичні заняття: виконання здобувачем практичних завдань за темами 5 і 9 дозволить накопичити 10 балів, виконання лабораторних робіт 2-5 з фінансового аналізу діяльності підприємства дозволить отримати 20 балів (по 5 балів за кожну), виконання самостійного індивідуального завдання оцінюється у 10 балів, контроль знань студентів щодо засвоєння матеріалу навчальної дисципліни проводиться впродовж семестру під час двох колоквиумів у вигляді поточних контрольних робіт, які складаються з тестових завдань за лекційним матеріалом та практичних завдань за кожною темою – 20 балів.

Самостійна робота включає пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, виконання індивідуального завдання, підготовку до контрольних робіт. Результати самостійної роботи перевіряються і оцінюються під час аудиторного поточного контролю – усних опитувань, доповідей і письмових робіт.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення іспиту, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами.

Екзаменаційний білет включає п'ять розрахункових завдань різного рівня складності. Перше завдання – стереотипне – на виявлення базових вмінь. Максимальна сума – 4 бали. Друге, третє та четверте завдання – діагностичні – передбачають вирішення за стандартним алгоритмом. Вирішення має закінчуватися відповіддю або загальними рекомендаціями. Максимальна сума балів за кожне діагностичне завдання складає 8 балів. Четверте завдання – евристичне – передбачає вирішення за стандартним або нестандартним алгоритмом та наявність розгорнутих висновків. Завдання має ілюструватися відповідними графіками та рекомендаціями. Максимальна сума балів за евристичне завдання складає 12 балів.

Під час іспиту студент може отримати максимум 40 балів. Мінімальна кількість балів для позитивної здачі підсумкового контролю – 25 балів.

Можлива кількість балів за поточний і підсумковий контроль – 100. Здобувача слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Сумарний результат у балах за семестр заноситься у «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту			
<i>Аудиторна робота</i>			
Тема 1. Теоретичні	Лекція 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту		
	Практичне заняття 1. Прості процентні та облікові ставки. Складні процентні та облікові ставки		
	<i>Самостійна робота</i>		

основного менеджменту	Пошук, підбір та огляд інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту		
	Практичне заняття 1. Прості процентні та облікові ставки. Складні процентні та облікові ставки		
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		

1	2	3	4
Тема 3. Системи та методи фінансового аналізу	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 2. Системи та методи фінансового аналізу		
	Практичне заняття 2. Схеми погашення кредитів		
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 2. Аналіз фінансового стану підприємства		
	Лабораторне заняття 1. Фінансовий аналіз підприємства		
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
Змістовий модуль 2. Основні напрямки фінансового менеджменту			
Тема 5. Управління оборотними активами підприємства	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 3. Управління оборотними активами		
	Практичне завдання 3. Визначення показників операційного аналізу	Перевірка ДЗ	5
	Лабораторне заняття 2. Фінансовий аналіз підприємства	Перевірка лабораторної роботи	5
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
Тема 6. Управління необоротними активами	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 4. Управління необоротними активами		
	Практичне завдання 4. Розрахунок фінансового важелю	Поточна контрольна робота	10
	Лабораторне заняття 3. Фінансовий аналіз підприємства	Перевірка лабораторної роботи	5
<i>Самостійна робота</i>			

вами	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
Тема 7. Структура капіталу підприємства та оцінка його вартості	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 5. Структура капіталу підприємства та оцінка його вартості		
	Практичне завдання 5. Розрахунок внутрішньої норми рентабельності		
	Лабораторне заняття 4. Фінансовий аналіз підприємства	Перевірка лабораторної роботи	5
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
1	2	3	4
Тема 8. Управління власним капіталом	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 6. Управління власним капіталом		
	Лабораторне заняття 5. Фінансовий аналіз підприємства	Перевірка лабораторної роботи	5
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань	Поточна контрольна робота	10
Тема 9. Управління заборгованістю підприємства	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 7. Управління заборгованістю підприємства		
	Практичне завдання 6. Розрахунок ймовірності банкрутства на основі фінансового аналізу	Перевірка ДЗ	5
	<i>Самостійна робота</i>		
	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань	Перевірка самостійної роботи	10
Тема 10. Сутність банкрутства	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція 8. Сутність банкрутства та принципи антикризового фінансового управління підприємством		
	Практичне завдання 7. Оцінка вірогідності банкрутства		
	<i>Самостійна робота</i>		

рутет ва підп риєм ства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел та інформації з мережі Internet за заданою тематикою. Виконання домашніх завдань		
Іспит			40

Рекомендована література

Основна

1. Журавльова І. В. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. В. Журавльова ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (2,55 МБ). - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. - 207 с.
2. Панасенко О. В. Фінансова математика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. В. Панасенко, С. В. Прокопович ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (43,6 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 263 с.
3. Фінансовий менеджмент. Методичні рекомендації до практичних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності 073 "Менеджмент" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / укл. О. Ю. Велика; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (200 КБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 43 с.

Додаткова

4. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 336 с.
5. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Скаско О. І., Майор О. В., Тимчишин-Чемерис Ю. В., Нашкерська М. М., Виклюк М. М., Килин О. В., Атаманчук З. А., Свелеба Н. А. – Львів : Растр-7, 2018. – 416 с.
6. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 440 с.
7. Фінансовий менеджмент: підручник / О. В. Кнейслер, О. Р. Квасовський, О. Ю. Ніпіаліді; за ред. д-ра екон. наук, професора Кнейслер О. В. – Тернопіль : Вид-во «Економічна думка», 2018. – 478 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

8. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>
9. ПНС курсу «Фінансовий менеджмент» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=435>
10. Сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.smida.gov.ua/>